

ART

Francesc Todó, una poètica de l'objecte

Mor als 93 anys una figura clau de l'art català de postguerra, que preparava una antològica per al gener

Obituari

ÀLEX SUSANNA
 DIRECTOR DE L'AGÈNCIA DE PATRIMONI I COMISSARI D'ART

Nascut a Tortosa el 1922, Francesc Todó avui hauria fet noranta-quatre anys, però la mort ens l'ha arrabassat just un dia abans. Aquests darrers temps havíem xerrat força –a Calaceit, al MNAC i a les Borges del Camp– perquè estàvem preparant una exposició antològica de la seva obra per a la Fundació Vila Casas, prevista per al gener del 2017. Tot i que no ens hi podrà acompanyar, ell la va supervisar i encara me'n va estar parlant amb il·lusió fa ben pocs dies per telèfon.

Todó ha estat un dels artistes catalans més cultes, irònics i elegants de la segona meitat del segle XX i, la seva, una de les trajectòries més fecundes i personals. Per bé que la seva obra acabarà constituint un tot cada cop més amalgamat, diguem que a dia d'avui hi ha pel cap baix dos Todós que tothom reconeix: el *maquinista* dels anys cinquanta, que es va erigir en una jovial alternativa a l'informalisme abstracte regnant, i el *bodegonista* des dels anys setanta fins als nostres dies, que desenvolupa i afina una peculiar poètica de l'objecte.

A partir d'unes "fonts d'ironia" molt ben detectades per Gabriel Fer-

rater –Duchamp, Klee, Calder i Steinerberg, als quals podríem afegir Torres-Garcia i Picabia–, Todó va elaborar un sistema de representació del tot il·lusori, subjectiu i juganer del món de la tècnica i la mecànica, que assoleix el seu punt àlgid amb l'encàrrec d'un gran plafó (de 360 x 251 cm) per a la Mútua Metal·lúrgica el 1959, l'estrena al Palau de l'obra de Manuel Valls, *Els artefactes de Todó*, la realització de l'escenografia per a

l'estrena al Liceu de l'òpera *Una voce in off* de Xavier Montsalvatge i l'edició del volum de poemes *Homenatge a Todó* (amb la participació de catorze poetes catalans i castellans!). Als seus quaranta anys, és evident que Todó havia desenvolupat un llenguatge i un món propis i semblava trobar-se al cim de la seva carrera. Diu Peruchó: "Todó ha inventat la màquina per la màquina, la màquina que no serveix per a res".

Francesc Todó al seu estudi.
 MUSEU DE TORTOSA

Res no feia presagiar el tomb que pocs anys després faria cap a un món intimista habitat només per objectes i paisatges figurats: l'imaginari tan reconeixible que a qualsevol contemporani li evoca el seu nom des de fa una quarantena d'anys. Fet i fet, bé pot dir-se que, a partir dels anys setanta, va conrear la seva peculiar música de cambra, i que en el fons tota la seva obra no són sinó unes inextingibles variacions sobre uns mateixos temes. Una aventura purament plàstica que comença i acaba en ella mateixa bo i desenvolupant tot un arsenal de recursos i estilemes que li permeten dotar de vida pròpia els seus constructes plàstics, les seves partitures compositives i cromàtiques.

Perquè Todó compon els seus bodegons i paisatges com una partitura: poc o molt, cadascun dels instruments –objectes– hi juga un paper, car tot hi ha d'estar interrelacionat, res no pot ser sobrer ni estar ocios. Cada obra és un tot que transcendeix la suma de les seves parts. Com hi arriba, el nostre artista, a una tal unitat d'efecte? Mitjançant un sofisticat procés de desmaterialització: transparències, reflexos, punts de llum, línies d'ombra, siluetejats blancs i vibracions són alguns dels recursos de què es val per dotar d'una vida especial els seus bodegons i paisatges figurats. Dia a dia, Todó va anar afinant aquesta seva poètica dels objectes més humils i insignificants fins a convertir cadascuna de les seves obres en un autoretrat ben eloqüent. —